

Prohibir la tecnologia en un context digital. Els mòbils a l'aula

 Mercè GISBERT CERVERA
Universitat Rovira i Virgili
merce.gisbert@urv.cat
<https://orcid.org/0000-0002-8330-1495>

El telèfon mòbil, com a eina tecnològica, apareix a l'any 1973, però no és fins al 1983 que es comencen a comercialitzar uns dispositius que es poden dir mòbils i que es podien portar a la butxaca. Actualment, podem considerar que aquest aparell ja no serveix només per a comunicar-nos uns amb els altres de manera remota, sinó que són miniordinadors connectats a una xarxa global que ens permeten realitzar tot tipus de d'activitats i transaccions que ens han facilitat molt la nostra vida quotidiana, però que des de el punt de vista educatiu també ens l'han complicat. Actualment, el telèfon mòbil està present en el 99,5% de les llars on, al menys un membre entre 16 i 74 anys en té (INE, 2023).

Si ens fixem en les dates de la seva aparició, podem veure que en 40 anys han passat de tenir un ús ocasional –només una petita part de la població hi accedia–, a ser una eina necessària per a tothom a partir dels 10 o 12 anys. Amb aquestes petites màquines a les mans podem no només resoldre els problemes diaris, sinó també formar part d'una comunitat global connectada permanentment amb la qui podem comunicar-nos, aprendre, compartir, col·laborar... en un context en què s'ha fet realitat aquella expressió que es va posar de moda de " a qualsevol hora, en qualsevol moment, quan ho necessites". La pandèmia per COVID-19 va acabar de demostrar la utilitat d'aquests dispositius. Sort en vam tenir de tenir-ne un i poder accedir virtualment al món des de cadascuna de les nostres cases. Aquesta sort, en els darrers temps, i des de la perspectiva educativa, sembla que s'ha convertit en dissort.

El debat sobre els mòbils i l'educació omple planes i planes de diaris, hores de programació dels mitjans audiovisuals, tertúlies educatives, tertúlies socials, i també familiars, però, és el telèfon mòbil realment el culpable de tots els problemes educatius que se li atribueixen?

Analitzem per parts la situació actual de l'ús de la tecnologia digital i, específicament, la dels telèfons mòbils a l'àmbit educatiu. Comencem per fer una reflexió sobre de qui és la responsabilitat que se'n faci un bon ús o un mal ús o abús. Tenim tendència a culpar l'artefacte de tots els mals i problemes quan en realitat els centres educatius reben les conseqüències d'una no regulació del seu ús i d'una manca de límits que haurien d'establir especialment les famílies i també l'entorn social on viuen els estudiants.

Regular i, fins i tot, prohibir el seu ús i aplicació a les aules (de tots els nivells educatius no universitaris) sense que hi hagi control fora del aula suposa fer un gran esforç amb pocs avenços en termes de millora. Per exemple, prohibim els mòbils en tot el recinte d'un centre, però quan els xiquets o joves surten dels centres i arriben a casa durant 2 o 3 hores no hi ha cap control parental. Si no tenen pautes, ni eines, ni han après a gestionar bé la informació i tots els *inputs* permanents que els ofereix l'aparell, la prohibició es converteix en un perill encara més gran que tenir-lo a mà tot el dia. Les instruccions per a l'ús dels mòbils als centres educatius que va treure el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya al gener del 2024 (igual que ho van fer altres Comunitats Autònomes) constitueixen una resposta a la pressió de les famílies i de la societat, però que aporta ben poc en termes de trobar solucions més enllà del curt termini.

L'estudi Young Children and Digital Technology, dut a terme el 2017 a 21 països de la Unió Europea, conclou que, en general, a Europa els nens de 0 a 8 anys aprenen a fer servir les tecnologies veient l'ús que en fan els seus familiars (Chaudron et al., 2018). És important crear un espai conceptual per discutir els inconvenients de l'ús de la tecnologia que no recorri a la *patologització*. El concepte d'hàbit ha de substituir així el pànic moral per un discurs més fonamentat sobre l'ús col·lectiu de la tecnologia, no només dels telèfons mòbils (Aagaard, 2021).

Les evidències que els més menuts aprenen, en gran part, per imitació no són noves, però respecte a la importància de l'ús que li donen a la tecnologia, és interessant l'estudi que es va realitzar des de l'educació primària a la superior on se'ls va preguntar als estudiants quina importància li donen al mòbil (en una escala de cap, poca, bastant i molta). A l'educació primària, més del 60% l'hi donen entre poca o cap, i a batxillerat encara hi ha un 26% que li dona entre poca i cap importància (Ruiz de Miguel et al., 2021). Tenint en compte aquestes dades, es pot esperar que amb una bona orientació conjunta entre les famílies i els centre educatius, es podria revertir, en gran part, aquesta problemàtica associada al mal ús i a l'abús dels mòbils.

Per acabar, voldríem fer referència a una sèrie de mals entesos que se solen usar per a demostrar els efectes nocius de l'ús dels mòbils a l'educació en general, i a l'aula en particular. Hi ha tot un corrent crític que relaciona l'aplicació que es fa d'aquesta tecnologia amb problemes visuals, trastorns del son, disminució del grau d'atenció o, fins i tot, amb addiccions. En general, les principals conclusions a les que s'ha arribat des de la perspectiva educativa fan referència més aviat a un mal ús o un abús, a la manca d'hàbits i de control i a efectes que atemptin directament a la salut de l'individu. Sovint la influència negativa de la tecnologia té a veure amb problemàtiques que van més enllà de la tecnologia en si i que una aplicació o ús no adequat el que fa és aflorar-les o accentuar-les si no s'actua a temps, i en cap cas pensem que es pot parlar d'addició en termes de plantejar una "desintoxicació" o una medicació.

L'antídot més eficient contra la sobreexposició a les pantalles és, sense cap dubte, una mirada 360 sobre aquest problema educatiu amb la convergència en uns mateixos objectius per part de tots els agents implicats.

Referències

- Aagaard, J. (2021). Beyond the rhetoric of tech addiction: Why we should be discussing tech habits instead (and how). *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 20(3), 559-572. <https://doi.org/10.1007/s11097-020-09669-z>
- Chaudron, S., Di Gioia, R., i Gemo, M. (2018). Young children (0-8) and digital technology - A qualitative study across Europe. EUR 29070 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://doi.org/10.2760/294383>
- INE (2023) Encuesta sobre equipamiento y uso de tecnologías de información y comunicación en los hogares. Año 2023. Notas de prensa. https://www.ine.es/prensa/tich_2023.pdf
- Ruiz de Miguel, C., Domínguez Pérez, D., i Rodríguez Sánchez, G. (2021). Percepción del uso del teléfono móvil en alumnos desde Educación Primaria hasta Grado Universitario. *Digital Education Review*, (39), 23-41. <https://doi.org/10.1344/der.2021.39.23-41>